Ramazan Ayının Ve Orucun Hikmetleri
Gönderen Kadir Hatipoglu - Nisan 08 2021 03:00:00

RAMAZAN AYININ VE ORUCUN HİKMETLERİ   Allah Kuran'da iman eden kullarına birçok emir ve tavsiyelerde bulunmuş, onlara çeşitli ibadetler bildirmiştir. Bu ibadetlerin herbirinin müminler açısından sayısız hikmetleri bulunmaktadır. Allah'ın yüceliğini takdir edebilen ve Kuran'ın ruhunu kavramış olan Müslümanlar derin derin düşünerek bu hikmetlerin büyük bir kısmını kavrayabilirler. Ramazan Ayı da Müslümanların hikmetlerini iyi düşünüp kavramaları gereken bir öneme sahiptir. Çünkü Ramazan Ayı gerek hikmet yüklü mübarek Kuran'ı Kerim'in indirildiği gerekse Müslümanların yüksek bir kardeşlik ruhu içinde toplu olarak Allah'ın farz kıldığı oruç ibadetlerini yerine getirdikleri ay olması açısından özel bir önem taşımaktadır. Allah Kuran'ın Bakara Suresi'nde bu ayın ve oruç ibadetinin önemini ve ne şekilde uygulanması gerektiğini şöyle açıklamaktadır.
شَهْرُ
رَمَضَانَ
الَّذِى
اُنْزِلَ
فِيهِ
الْقُرْآنُ
هُدًى
لِلنَّاسِ
وَبَيِّنَاتٍ مِنَ
الْهُدَى
وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ
شَهِدَ
مِنْكُمُ
الشَّهْرَ
فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ
مَرِيضًا
اَوْ عَلَى
سَفَرٍ
فَعِدَّةٌ
مِنْ
اَيّاَمٍ
اُخَرَ
يُرِيدُ
اللهُ بِكُمُ
الْيُسْرَ
وَلاَ
يُرِيدُ
بِكُمُ
الْعُسْرَ
وَلِتُكْمِل&#16

15;وا
الْعِدَّةَ
وَلِتُكَبِّ&#15
85;ُوا اللهَ
عَلَى مَا
هَدَيكُمْ
وَلَعَلَّكُ&#16
05;ْ
تَشْكُرُونَ
Ramazan ayı... İnsanlar için hidayet olan ve doğru yolu ve (hak ile batılı birbirinden) ayıran apaçık belgeleri (kapsayan) Kur'an onda indirilmiştir. Öyleyse sizden kim bu aya şahid olursa artık onu tutsun. Kim hasta ya da yolculukta olursa, tutmadığı günler sayısınca diğer günlerde (tutsun). Allah, size kolaylık diler, zorluk dilemez. (Bu kolaylık) sayıyı tamamlamanız ve sizi doğru yola (hidayete) ulaştırmasına karşılık Allah'ı büyük tanımanız içindir. Umulur ki şükredersiniz. (Bakara Suresi 185) Ayette geçen ifadeden de açıkça anlaşıldığı gibi bu aya şahit olan tüm Müslümanların, Allah'ın kendilerine gösterdiği kolaylıklar çerçevesinde oruç ibadetlerini yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu hem Müslümanların Rabbimiz olan Allah'ın yüceliğini ve kendilerine karşı ne büyük bir lütuf sahibi olduğunu anlamaları, hem de bu büyük rahmet karşısında Rabbimizi şükrederek tesbih etmeleri açısından son derece önemlidir. Bir ay boyunca Allah'ın Kuran'da bildirdiği bu emrini tutan ve sınırlarını aşmayan müminler nefislerini terbiye ederler. Bunun yanısıra diğer ibadetlerini yerine getirirken de nasıl bir nefsani terbiye içinde olmaları gerektiğini anlamış olurlar. Bu kavrayış bir insanın bir yandan kendi nefsini daha yakından ve tarafsız olarak tanımasını sağlarken, diğer yandan da böyle bir eğitime ne kadar ihtiyacı olduğunu anlamasını sağlar. Diğer yandan insan hayatının her alanında aldığı bu özel terbiyenin nimetlerinden yararlanır. Çünkü nefsini terbiye etmiş -yani elindeki nimetlerin Allah'a ait olduğunu ve acizliğini fark etmiş- bir insanın hayatında bir takım değişiklikler meydana gelir. Böyle bir insanın dünya görüşü olaylar karşısındaki tepkileri ve yorumları farklılaşır. İnsani yönü ön plana çıkar. Allah'ın nimetleri olmadan yaşamanın imkânsız olduğunu açığı yaşamak suretiyle uygulamalı olarak tespit etmiş bir kişinin bakış açısında çok olumlu değişiklikler meydana gelir. Bediüzzaman Said-i Nursi Hazretleri de Ramazan Ayı'nın ve oruç tutmanın bu yöndeki hikmetlerine eserlerinde geniş yer ayırmıştır. Ramazan ayı sırasında tutulan orucun kişinin nefsini terbiye etmesinde ve Allah'a yakınlaşmasında önemli etkileri olduğunu bir sözünde şu şekilde ifade etmiştir. "İşte Ramazan-ı Şerif'teki orucun çok hikmetleri hem Cenab-ı Hakkın rububiyetine hem insanın hayat-ı içtimaiyesine hem hayat-ı şahsiyesine hem nefsin terbiyesine hem ilahi nimetlerin şükrüne bakar hikmetleri var."(1) Yüce dinimiz İslâmiyetin yapılmasını emrettiği her şeyde bilebildiğimiz veya bilemediğimiz nice hikmetler, nice yararlar vardır, haram kıldığı, yasakladığı şeylerde de sayılamıyacak kadar zararlar vardır. Dinimiz insanlar için yararlı olan hiç bir şeyi yasaklamamış, zararlı olan hiç bir şeyi de emretmemiştir. Oruç tutmanın da insanlar için maddî, manevî bir çok hikmet ve yararları olduğu için bütün ilâhî dinlerde emredilmiştir. Biz bu vaazımızda orucun yarar ve hikmetlerinden bir kısmına temas etmek istiyoruz.

Şehevî Arzulara Gem Vurur

Oruç şehevî arzulara gem vurur, insanı kötülüklerden uzaklaştırır, iffetini korur. Nitekim Ramazan orucunun farz olduğunu belirten ayet-i kerimenin sonunda bu husus açıkça belirtilir;
يَآاَيُّهَا
الَّذِينَ
اَمَنُوا
كُتِبَ
عَلَيْكُمُ
الصِّيَامُ
كَمَا كُتِبَ
عَلَى
الَّذِينَ
مِنْ
قَبْلِكُمْ
لَعَلَّكُمْ
تَتَّقُونَ "Ey iman edenler! Oruç sizden öncekiler üzerine yazıldığı gibi, sizin üzerinize de yazıldı/ farz kılındı. Umulur ki oruç sayesinde kötülüklerden korunursunuz."(1) Sahâbe-i kiramın en alimlerinden biri olan Abdullah b. Mes'ud (r.a.)'dan şöyle rivayet edilmiştir: Rasûlüllah (s.a.s.)'le beraberdik, şöyle buyurdu: "Kimin evlenmeye gücü yeterse evlensin. Çünkü evlenmek, gözü harama bakmaktan daha fazla korur, iffeti de daha fazla muhafaza eder. Evlenmeye gücü yetmeyen kimse ise oruç tutsun. Çünkü oruç insanın şehvetini kırar."
              Dinimiz insan tabiat ve yaratılışına uygun ilâhî bir dindir. İnsanın tabiî arzu ve isteklerinin normal ve meşru yollarla giderilmesini emretmiştir. Yaratılışları icabı erkekler kadınlara karşı, kadınlar da erkeklere karşı ilgi ve arzu duyarlar. Bu, gayet tabiî ve normaldir, hatta neslin devamı için zaruridir. Dinimiz insanın yaratılışında mevcut olan bu tabiî arzunun giderilmesi için evlenmeyi meşru kılmış, imkanı olanların evlenmesini emretmiştir. Bazen insan çeşitli sebeplerden dolayı evlenme imkanı bulamayabilir, ya da uzun müddet ailesinden uzak olabilir. Bu sebeple karşı cinse rağbeti artabilir. İşte Peygamber Efendimiz bu durumda insanın iffetini muhafaza etmesi için oruç tutmasını tavsiye etmiştir. Çünkü oruç şehevî arzuları kırar, gem vurur. Yukarıdaki hadis-i şerifte bu husus açıkça ifade edilmektedir.
Oruç Nefsi Terbiye Eder Nefis, yaratılışı icabı kötülüğe meyyaldir, devamlı kötülüğü ister, insanı şerden şerre koşturur. Kur'an-ı Kerim'de Yusuf (a.s.)'ın şöyle dediği belirtilir: وَمَا
اُبَرِّئُ
نَفْسِى
اِنَّ
النَّفْسَ
لاَمَّارَةٌ
بِالسُّوءِ
اِلاَّ مَا
رَحِمَ
رَبِّى اِنَّ
رَبِّى

غَفُورٌ
رَحِيمٌ   "Ben nefsimi temize çıkarmak istemem. Çünkü nefis olanca gücü ile kötülüğü emreder. Ancak Rabbimin merhamet ettiği müstesnadır. Şüphesiz ki Rabbim Gafurdur, Rahîmdir; çok affeden, çok merhamet edendir." (2) Oysa Yusuf (a.s.), Züleyha'nın hile ve tuzakları karşısında nefsine hakim olmuş, iffet timsali bir peygamberdir. O, böyle derse her zaman nefislerine mağlup olabilen diğer insanların durumlarını siz düşünün.

İnsanı Güçlüklere Katlanmaya Alıştırır Oruç insanı güçlüklere katlanmaya ve meşakkatlere karşı tahammüle alıştırır. İnsanda sabır duygusunu geliştirir, onu olgunlaştırır. Bu sebeple Peygamber Efendimiz: "Oruç sabrın yarısıdır." (3) buyurmuştur. Sabredenlere ise hesapsız mükafat verilecektir. Yüce Rabbimiz Zümer Sûresi'nin onuncu ayetinde:
اِنَّمَا
يُوَفَّى
الصَّابِرُونَ اَجْرَهُمْ
بِغَيْرِ
حِسَابٍ "Şüphesiz sabredenlere mükâfatları hesapsız olarak ödenecektir." buyuruyor. İnsan devamlı rahat, konfor ve bolluk içerisinde bulunamayabilir. Hayat aynı şekilde devam etmeyebilir. Talih aynı şekilde insanın yüzüne gülmeyebilir. Bu sebeple oruç, insana ileride karşılaşabileceği güçlük ve meşakkatlere karşı hazırlık eğitimi yaptırır. Ramazan ayının her zaman aynı mevsime gelmeyip bütün mevsimleri dolaşması, böylece senenin degişik ay ve mevsimlerinde oruç tutulması, insanı her mevsim şartlarında açlık ve susuzluğa alıştırır. Bu yönüyle oruç, bir sabır eğitimidir. Hayatta sabretmesini bilenler muratlarına ererler.

Nimetin Kadrini Bildirir Denizdeki balıklar suyun kendileri için ne kadar önemli, hayatî bir nimet olduğunu suyun içerisinde iken anlayamazlar. Ancak sudan mahrum olunca anlarlar. Onun için şair: "Ol mahiler ki derya içredir deryayı bilmezler." der. Bunun gibi, insanlar da Allah'ın cömertçe vermiş olduğu sayısız nimetlerden ve güzelliklerden faydalanırlar, yerler, içerler. Fakat bunun yokluğunu ve sıkıntısını çekmedikleri için kadrini hakkıyla bilemezler, anlayamazlar. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de:
وَاَتَيكُمْ
مِنْ كُلِّ
مَا
سَاَلْتُمُوهُ وَاِنْ
تَعُدُّوا
نِعْمَةَ
اللهِ لاَ
تُحْصُوهَا
اِنَّ
اْلاِنْسَانَ لَظَلُومٌ

كَفَّارٌ "Allah istediğiniz her şeyden size verdi. Allah'ın nimetlerini saymaya kalkarsanız bitiremezsiniz. Şüphesiz ki insan, çok zalim ve çok nankördür."(4) buyurulur. İşte bu sebeple Ramazan ayı boyunca aç ve susuz kalan insan, Allah'ın vermiş olduğu sayısız nimetlerin kadrini bilir, O'na şükreder.

İnsanı Rûhen Yüceltir Aslında yüce Yaratıcının rızası için yapılan bütün ibadetler insanı rûhen yüceltir. İnsan yüce Allah'a ihlasla ibadet yapmaktan dolayı büyük zevk alır. Oruçlu kimse belirli zaman içerisinde de olsa yemekten, içmekten ve cinsî ilişkilerden uzak olduğu için Allah Teâlâ'nın Samediyyet sıfatıyle sıfatlanmış ve ilâhî ahlâkla ahlâklanmış olur. Böylece oruç insanı rûhen yüceltir, melekleştirir. Oruç sayesinde insandaki hayvanî duygular zayıflar, melekî duygular gelişir. Onun için: "Nefis doyarsa uzuvlar acıkır, nefis aç kalırsa uzuvlar tok bulunur." denilmiştir.
Fakirlere Karşı Yardım Duygusunu Geliştirir Tok acın halinden anlamaz. Acın halinden aç kalmış kimse anlar. Senenin on bir ayında her türlü nimetten yararlanabilen, istediklerini yeyip içen zenginler, bir ay belirli vakitler içerisinde de olsa aç kalmak suretiyle açlığın ne demek olduğunu anlarlar ve bunu devamlı tadan fakirlere yardım ellerini uzatırlar. Anlatıldığına göre Hz. Yusuf kıtlık yıllarında doyasıya yemek yemezmiş, kendisine: " Mısır'ın hazineleri senin elinde olduğu halde niçin aç kalıyorsun?" denilince: "Doyarsam açları unutmamdan korkuyorum" diye cevap vermiştir.(5) Oruç sayesinde insanın merhamet duyguları kabarır. Yoksullara acır, merhamet eder, yardım eder. Hadis-i şeriflerde: "İnsanlara merhamet etmeyene Allah merhamet etmez." (6) , "Sizler yerdekilere merhamet ediniz ki göktekiler de size merhamet etsin."(7) buyurulmuştur. İnsanda merhamet hissi elemden doğar. Hastalanan kimse hastaların halini anlar, aç acın halinden anlar. Bu yönüyle oruç insanda acıma ve merhamet duygusunu geliştirir. Müslümanı Müslümanların dertleriyle ilgilenmeye sevkeder. Peygamber Efendimizin ifadesiyle: "Müslümanların dertleriyle ilgilenmeyen onlardan değildir."(8)

Oruç Sağlık Yönünden de Faydalıdır Ömür boyunca devamlı çalışan hazım organları oruç sayesinde hiç değilse senede bir ay müddetle dinlenme imkanı bulur. Ayrıca tıp yetkililerinin ifade ettiğine göre belirli müddet içerisinde aç kalan organlar vücut için çok yararlı salgı salgılar. Zaten bir takım hastalıkların perhizle tedavi edildiği bilinmektedir. Bu ilmî gerçeği asırlar önce gören Yüce Peygamberimiz: "Oruç tutunuz, sıhhat bulursunuz."(9) buyurmuştur. Bir rivayette de: "Çok yemek her türlü hastalığın aslı, perhiz ise devanın temelidir."(10) buyurulmuştur. Ünlü divan şairi Nabi, bu gerçeği bir beytinde şöyle ifade eder:

Bî maraz ta ola cisminde tüvan
Eyleme fevt-i siyam-ı Ramazan.

Anlamı: "Şayet güçlü, kuvvetli ve hastalıksız zinde bir vücuda sahip olmak istersen, Ramazanda oruç tutmayı ihmal etme."

Tefekkür Duygusunu Geliştirir Oruç, insandaki tefekkür duygusunu geliştirir,

zekasını parlatır, basiretini keskinleştirir. Resûlullah (s.a.s.): "Kimin midesi aç kalırsa fikri yücelir, kalbi/aklı anlayışlı olur."(11) buyurmuştur.

Lokman (a.s.) oğluna şöyle nasihat eder: "Evladım! Mide dolunca düşünce ölür, hikmet dilsiz kalır, uzuvlar ibadeti terkeder. Münacatın lezzeti ve zikrin tesiri kendileriyle olan kalp safiyeti ve gönül inceliği yok olur."(12)

Allah'ın Rızasını Kazanmak Orucun bütün bu hikmetlerini belirttikten sonra şu hususun gözönünde bulundurulması gerekir. İbadetin ruhu ihlastır. İhlas ise ibadeti, şu ve bu faydalarından dolayı değil, yalnız Allah emrettiği için yapmaktır. İbadetlerden asıl maksat Allah'ın rızasını kazanmaktır. "Bana seni gerek seni" diyen Yunus Emre her amelin sadece Allah'ın rızasını kazanmak için yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bu sebeple Müslüman gerek orucunu ve gerekse diğer ibadetlerini sadece Allah'ın rızasını kazanmak için yapmalıdır. Allah'ın rızası her şeyin üzerindedir. Konumuzu ünlü divan şairi Nabi'nin şu beytiyle noktalayalım:

Kulun vazifesi teslimdir, itaattir,
Bana kulum dediği lütuftur, inayettir.(15)
1- Serap Akıncıoğlu'nun ramazan ayının ve orucun hikmetleri Başlıklı yazısı
2- Bakara, 183.
3- Yusuf, 53.
4- İbn Mâce, Sıyam, 44.
5- İbrahim, 34.
6- M. Ali es-Sabuni, Tefsiru ayati'l-ahkam, 1, 218.
7- Tirmizi, Birr, 16.
8- Tirmizi, Birr, 16.
9- et-Terğîb, II, 539.
10- et-Terğîb, II, 83.
11- et-Terğîb, II, 108.
12- et-Terğîb, II, 108.
14- et-Terğîb, II, 108.
15- Diyanet Aylık Dergi (Sayı : 119)

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler